

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Відділ модернізації механізмів управління економікою

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ І ТЕОРІЯ АНАЛІЗУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 051 «Економіка»
освітньо-науковий рівень доктор філософії
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2024/2025
Семестр 2
Кількість кредитів ECTS 3
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного залік
контролю

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Київ – 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія і теорія аналізу національної економіки» розроблена на основі освітньо-наукової програми 051 – Економіка та навчального плану. Підготовлено першим заступником директора ДНДІМЕ, д.е.н. Гужвою І.Ю.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Начальник відділу модернізації механізмів
управління економікою

_____/Галасюк В.В./
(підпис) (ПІБ)

Протокол № 001 від «27» 09 2024 р.

РОЗДІЛ 1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

З переходом економіки України на ринкові засади, реформуванням усіх сфер господарювання, роздержавленням та приватизацією, розвитком різних форм власності, виникла нагальна потреба у проведенні об'єктивного, чіткого, оперативного комплексного економічного аналізу на всіх рівнях управління і господарювання.

За цих умов особливе місце відводиться теорії економічному аналізу, яка має ґрунтуватися на сучасних ринкових підходах, методиках, на використанні вітчизняного і зарубіжного досвіду, враховувати зміни в організації бухгалтерського та статистичного обліку, звітності, щоб бути дієвим інструментом забезпечення ефективного ведення господарства.

На сьогодні вивчення аспірантами навчальної дисципліни «Методологія і теорія аналізу національної економіки» дасть змогу їм правильно застосовувати економічні терміни, розуміти сутність, умови застосування та подальшого удосконалення системи показників, методів і прийомів аналізу обліково-економічної інформації, а також здійснювати ефективний та швидкий пошук резервів підвищення ефективності виробництва, покращання використання ресурсів та зміцнення фінансового стану підприємства.

Отриманні аспірантами в процесі вивчення навчальної дисципліни «Методологія і теорія аналізу національної економіки» знання є важливі для опанування ними навчальних дисциплін спеціальності 051 «Економіка», виступають основою формування фахових знань і необхідних ділових якостей для подальшої їх роботи за спеціальністю та мають вагоме практичне значення для керівництва, кредиторів, працівників та інвесторів підприємств і організацій різних форм власності.

Навчальна програма навчальної дисципліни розрахована на навчання за кредитно-модульною системою, що відповідає вимогам Болонського процесу, який упроваджено у вищих навчальних закладах України. Теоретична частина дисципліни спрямована на ознайомлення аспірантів з основними поняттям та сутністю економічного аналізу, його видами, методами та процедурами, інформаційними джерелами та правилами його здійснення тощо. Практична частина – закріплення теоретичних знань, виявляти недоліки і диспропорції в діяльності підприємства, переваги різних форм організації праці, тенденції зміни показників розвитку і ефективності господарювання, внутрішні резерви збільшення і здешевлення продукції тощо.

Вивчення дисципліни повинно сприяти розвитку аналітичного мислення, розширенню пізнавальних можливостей аспірантів, активізації їх самостійної навчальної та професійної діяльності.

Предмет навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни є діяльність суб'єктів господарювання, господарські явища та операції, виражені через систему економічної інформації.

Мета навчальної дисципліни

Метою дисципліни є набуття теоретичних знань та практичних навиків з теорії економічного аналізу.

Основні завдання

У процесі вивчення навчальної дисципліни перед аспірантами поставлено **такі завдання:**

- сформуувати загальне поняття про теоретичні та методологічні засади економічного аналізу;
- навчитися інформаційно виражати через систему показників стан та зміну будь-якої господарської операції чи явища;
- набути практичних навиків щодо застосування методів і способів комплексного, дискримінантного аналізу та прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- навчитись робити обґрунтовані об'єктивні висновки та пропозиції за результатами проведених досліджень;
- набути практичних навиків в оформленні аналітичних висновків.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі бакалаврів

Дисципліна вивчається після навчальних дисциплін «Політична економія», «Мікроекономіка», «Інформатика», «Вступ до фаху», «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та **передуює вивченню навчальних дисциплін** «Аналіз господарської діяльності», «Статистика», «Звітність підприємств», «Аудит».

Вимоги до компетентностей, знань і умінь

В результаті вивчення навчальної дисципліни в аспірантів мають бути сформовані такі компетентності:

загальні:

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- здатність працювати автономно в команді.
- здатність бути критичним та самокритичним.
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- навички використання сучасних інформаційних систем і комунікаційних технологій.
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

спеціальні:

- здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.

- використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

- проводити аналіз господарської діяльності підприємства та фінансовий аналіз з метою прийняття управлінських рішень

- ідентифікувати та оцінювати ризики недосягнення управлінських цілей суб'єкта господарювання, недотримання ним законодавства та регулювання діяльності, недостовірності звітності, збереження й використання його ресурсів.

- здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.

- демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Вивчення навчальної дисципліни «Методологія і теорія аналізу національної економіки» передбачає досягнення такого кваліфікаційного рівня підготовки бакалавра, за якого він повинен:

а) знати:

- етапи становлення і розвитку економічного аналізу;
- економічні терміни, ключові показники діяльності суб'єкта господарювання, їх взаємозв'язки і взаємозалежності;
- сутність, умови застосування та подальше удосконалення показників діяльності суб'єкта господарювання;
- сучасний арсенал методів і прийомів економічного аналізу діяльності суб'єкта господарювання;
- принципи і методи обґрунтування управлінських рішень, виявлення резервів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності.

б) уміти:

- проводити дослідження змін економічних явищ і процесів на багатокритеріальній основі;
- робити обґрунтовані об'єктивні висновки та пропозиції за результатами проведених досліджень;
- знаходити найменш трудомісткі засоби й методи для вивчення кожної ситуації або проблеми з економіки;

- завершувати аналіз ситуацій розробкою проекту управлінського рішення;
- набути навички в оформленні аналітичних висновків на запит користувачів відповідно до стандартів аналітичного процесу;
- опанувати методику прогнозування результатів діяльності підприємства.

Опанування навчальною дисципліною «Методологія і теорія аналізу національної економіки» повинно забезпечити необхідний рівень сформованості вмінь:

Назва рівня сформованості вміння	Зміст критерію рівня сформованості вміння
Репродуктивний	Вміння відтворювати знання, передбачені даною програмою
Алгоритмічний	Вміння використовувати знання в практичній діяльності при розв'язуванні типових ситуацій
Творчий	Здійснювати евристичний пошук і використовувати знання для розв'язання нестандартних завдань та проблемних ситуацій

Навчальна програма складена на 4 кредити.

Форми контролю – поточний контроль, контрольна робота, іспит.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”	Обов’язкова	
Модулів – 1	Спеціальність: 051 “Економіка”	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	–
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2-й	–
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: третій освітньо-науковий рівень вищої освіти	20 год.	–
		Практичні, семінарські	
		16 год.	–
		Самостійна робота	
		54 год.	–
		Індивідуальні завдання:	
		– год.	
		Вид контролю:	
	Екзамен	–	

РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер теми	Назва теми
Тема 1.	Історичні аспекти становлення та розвитку аналізу національної економіки
Тема 2.	Сутність і значення аналізу національної економіки
Тема 3.	Принципи і види аналізу національної економіки
Тема 4.	Методи і методичні підходи до аналізу національної економіки
Тема 5.	Сучасна методика аналізу національної економіки і її структурні елементи
Тема 6.	Інформаційне забезпечення аналізу національної економіки
Тема 7.	Оформлення результатів аналізу національної економіки
Тема 8.	Трансформація аналізу національної економіки в сучасних умовах

Структура навчальної дисципліни

№ пп	Найменування тем курсу	Кількість годин									
		Денна форма навчання					Заочна форма навчання				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Всього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Всього
Змістовний модуль 1											
1	Історичні аспекти становлення та розвитку аналізу національної економіки	2	2	6	-	10	-	-	-	-	-
2	Сутність і значення аналізу національної економіки	2	2	6	-	10	-	-	-	-	-
3	Принципи і види аналізу національної економіки	2	2	6	-	10	-	-	-	-	-
4	Методи і методичні підходи до аналізу національної економіки	4	2	6	-	12	-	-	-	-	-
Разом за модуль 1		10	8	24	-	42	-	-	-	-	-
Змістовний модуль 2											
5	Сучасна методика аналізу національної економіки і її	2	2	8	-	12	-	-	-	-	-
6	Інформаційне забезпечення аналізу національної економіки	2	2	8	-	12	-	-	-	-	-
7	Оформлення результатів аналізу національної економіки	2	2	8	-	12	-	-	-	-	-
8	Трансформація аналізу національної економіки в	4	2	6	-	12	-	-	-	-	-
Разом за модуль 2		10	8	30	-	48	-	-	-	-	-
Разом за семестр		20	16	54	-	90	-	-	-	-	-

РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Історичні аспекти становлення та розвитку аналізу національної економіки

Зародження економічного аналізу в умовах первісної доби і стародавніх цивілізацій. Економічний аналіз у добу Середньовіччя. Становлення та розвиток економічного аналізу в індустріальну та постіндустріальну епохи. Основні етапи розвитку вітчизняного економічного аналізу. Внесок українських вчених у розвиток економічного аналізу.

Тема 2. Сутність і значення аналізу національної економіки

Сутність та основні поняття економічного аналізу. Предмет, об'єкти, користувачі та виконавці економічного аналізу. Мета і завдання економічного аналізу. Функції і значення економічного аналізу в управлінні сучасним підприємством. Місце економічного аналізу в системі наук. Зв'язок економічного аналізу з іншими суміжними науками.

Тема 3. Принципи і види аналізу національної економіки

Принципи економічного аналізу та їх застосування. Класифікація видів та напрямків економічного аналізу. Особливості організації фінансового та управлінського аналізу. Особливості організації оперативного, поточного та перспективного аналізу. Сутність та завдання порівняльного та функціонально-вартісного аналізу. Особливості організації внутрішньогосподарського та міжгосподарського аналізу. Порядок проведення системного та комплексного аналізу, маржинального та SWOT-аналізу.

Тема 4. Методи і методичні підходи до аналізу національної економіки

Поняття методу економічного аналізу. Методика проведення економічного аналізу. Методичні прийоми економічного аналізу. Евристичні методи економічного аналізу. Економіко-математичні методи, що використовуються в економічному аналізі.

Тема 5. Сучасна методика аналізу національної економіки і її структурні елементи

Абсолютні, відносні і середні величини. Метод групування та його значення в економічному аналізі. Сутність табличного методу та порядок побудови аналітичних таблиць. Побудова рядів динаміки. Елімінування як метод розрахунку впливу факторів. Графічний метод. Особливості та значення балансового методу в економічному аналізі. Метод порівняння. Індексний метод. Метод дерева рішень. Методика вимірювання та оцінки резервів. Методика проведення функціонально-вартісного аналізу.

Тема 6. Інформаційне забезпечення аналізу національної економіки

Сутність інформації та інформаційної діяльності. Функції інформаційної діяльності та вимоги до інформаційного забезпечення економічного аналізу. Види та класифікація джерел інформації для економічного аналізу. Звітність підприємства як основне джерело інформації. Сучасні автоматизовані інформаційні системи та їх використання в економічному аналізі й управлінні.

Тема 7. Оформлення результатів аналізу національної економіки

Підготовка вихідних даних для економічного аналізу. Основні вимоги до узагальнення та оформлення результатів економічного аналізу. Форми подання результатів економічного аналізу. Використання результатів економічного аналізу.

Тема 8. Трансформація аналізу національної економіки в сучасних умовах

Сучасний стан та проблеми розвитку економічного аналізу. Вплив суспільно-економічного розвитку країни на трансформацію економічного аналізу. Перспективи та пріоритети розвитку економічного аналізу в умовах інституціональних змін. Напрямки удосконалення економічного аналізу в сучасних умовах. Економічний аналіз маркетингової та інвестиційно-інноваційної діяльності як вимога сьогодення.

РОЗДІЛ 4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
3. Закон України «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-VI.
5. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 25 «Звіт суб'єкта малого підприємництва» : Затв. наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 р. № 39.
7. Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій. Наказ Міністерства фінансів України від 01.04.2003 р. № 247 та від 26.10.2006 р. № 1012.
8. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 року № 433.
9. Методичні рекомендації щодо встановлення загрози виникнення, накопичення або непогашення податкового боргу та проведення аналізу фінансового стану підприємства, які звертаються до органів Міндоходів для розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) (Лист Міністерства доходів і зборів України від 05.06.2013 р. № 7017/99-99-11-02-01-17.
10. Андрєєва Г. І., Андрєєва В. А. Організація і методика економічного аналізу : Навчальний посібник. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 353 с.
11. Вишневська О. М. Курс лекцій з дисципліни «Організація і методика економічного аналізу» (Частина 1) . Миколаїв, 2009. 116 с.
12. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2009. 256 с.
13. Економічний аналіз : Навчальний посібник / За ред. Чумаченка М. Г. К. : КНЕУ, 2001.
14. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу : Навч. посіб. – 5-те вид., випр. і доп. К. : Знання, 2006. 261с.
15. Клочан В. П., Н. І. Костаневич, О. М. Вишневська та ін. Теорія економічного аналізу. Практикум для виконання практичних занять і самостійної роботи студентами напрямів підготовки Миколаїв, 2007. 209 с.
16. Кожанова Є. П., І. П. Отенко. Економічний аналіз: Навчальний посібник 2-е вид. доправ. і доп. Харків. : ВД «ІНЖЕК», 2005. 344 с.
17. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. К. : Знання, 2008. 639 с.

18. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : Монографія К. : КНЕУ, 2001 р. 387 с.
19. Мішеніна Н. В. Г. А. Мішеніна, І. Є. Ярова. Економічний аналіз : навчальний посібник . Суми : Сумський державний університет, 2014. 306 с.
20. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник.. К. : Знання, 2011. 630 с.
21. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : Підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 365 с.
22. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб.– 3-є вид., випр. і доп. К. : Знання, 2007. 668 с.
23. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств. Львів : ЛБІ НБУ, 2000. 487 с.
24. Уолси Керан. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства: пер. з англ. К. : Наукова думка, 2001. 503 с.
25. Чигринська О. С., Т. М. Власюк. Теорія економічного аналізу : Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 232 с.
26. Швиданенко Г.О., О. І. Олексик. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія. К. : Вид-во КНЕУ, 2002. 192 с.
27. В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна, А. Г. Темченко, О. М. Брадул Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства : Навчальний посібник. К. : Кондор, 2007. – 240 с.
28. Вечтомова І. І. Шляхи розвитку економічного аналізу в сучасних умовах // Міжнародний науковий журнал. 2016. № 7. С. 185-187.
29. Литвин З. Б. Необхідність аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання / З. Б. Литвин // Економічний аналіз. 2016. Том 25. № 2. С. 99-107.
30. Олійник О. В. Стан економічного аналізу в Україні : проблеми адаптованості до інституційних запитів // Міжнародний збірник наукових праць. 2015. Випуск 1(16). С. 158-169.
31. Парасій-Вергуненко І. М. Еволюція розвитку економічного аналізу в стратегічно-орієнтованій системі управління // Фінанси, облік і аудит. 2011. Вип. 18. С. 328–335.
32. Петрицька О. С. Напрямки розвитку економічного аналізу в сучасних умовах // Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 4 (16). С. 131-136.
33. Юрківська Л. Й. Сучасні підходи до економічного аналізу маркетингової діяльності на підприємствах // Міжнародний збірник наукових праць. 2015. Випуск 3(9). С. 232-239.

Ресурси інтернету:

<http://www.rada.gov.ua> - Верховна Рада України.

<http://www.kmu.gov.ua/> - веб-сайт Кабінету Міністрів України.

[http:// www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua) - Міністерство фінансів України.
[http:// www.nssmc.gov.ua](http://www.nssmc.gov.ua) - Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.
[http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua) - Державна служба статистики України.
<http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index> - веб-сайт Державної аудиторської служби України.
<http://sfs.gov.ua/>- веб-сайт Державної фіскальної служби України.
[http:// www.liga.net](http://www.liga.net) - Ліга Бізнес Інформ
[http:// www.nau.kiev.ua](http://www.nau.kiev.ua) - Нормативні акти України
[http:// www.library.univ.kiev.ua/ukr/res/resour.php3](http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/res/resour.php3) – Бібліотеки в Україні.
<http://www.nbuv.gov.ua>. – Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – Бібліотеки та науково-інформаційні центри України
<http://www.library.lviv.ua/>–Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника
<http://uk.wikipedia.org> – вільна енциклопедія